

Politikai, társadalmi, közgazdasági, közművelődési és szépirodalmi lap.

Az E. M. K. E. brassó-, kis- és nagy-küküllőmegyei választmányának hivatalos közlönye.

A brassói és erzsébetvárosi kir. törvényszékek s ezekhez tartozó

brassói, fogarasi, hosszufalusi és zernesti, dicső-szentmártoni, erzsébetvárosi, hosszú-aszói, kőhalmi, medgyesi, nagy-sinki, segesvári és szent-ágothai kir. járásbíróságok hivatalos hirdetője.

MEGJELENIK HETENKINT HÁROMSZOR: KEDDEN, CSÜTÖRTÖKÖN és SZOMBATON.

SZERKESZTŐSÉG:

Brassó, Csergepiacz 148 sz., I. emelet, hol a szerkesztő naponként 4—5 óra között található.

Nagy-Küküllőmegyét érdeklő közlemények Horváth László társzerkesztőhöz Segesvárra, Kis-Küküllőmegyét érdeklő közlemények Gyöngyösi István társzerkesztőhöz Dicső-Szent-Mártonba küldendők.

Kéziratok vissza nem adatnak.

KIADÓ-HIVATAL:

Alexi könyvnyomdája, Színház-utca 95. szám, hova az előfizetési és hirdetési díjak bérmentve küldendők.

Hirdetések és Nyílt-tér előre fizetendő.

ELŐFIZETÉSI ÁR

helyben házhoz hordva vagy vidékre postán küldve: Egész évre 7 frt, félévre 3 frt 50 kr, negyedévre 1 frt 80 kr. Külföldre egész évre 20 frank.

HIRDETÉSEK DÍJA:

4 hasábos gármond-sor vagy annak helye 5 Kr. (1—10 sor 50 kr.) Nagyobb és többszöri hirdetéseknek kedvezmény. Minden egyes hirdetés után még külön 30 kr. bélyeg-díj fizetendő. Nyílttér közlemény sora 10 kr.

HIRDETÉSEK FELVÉTELÉNEK:

Brassóban a kiadóhivatalban. Budapest: Lang Lipót, Haasenstein és Vogler (Jaulus), Dukes és Mezei, Goldberger A., Eckstein Bernát; Bécsben: Daube G. L. és társa, Haasenstein és Vogler (Otto Maasz), Schalek Henrik, Oppeli; Alajos, Dukes M.; Berlinben: Rudolf Mossek; Frankfurtban: Daube G. L. és társa hirdetési irodájában.

Brassó, 1890. jan. 28.

(+) Zajos éljenzéssel, szünni nem akaró tapsviharral fogadta a ház közoktatási miniszterünknek a költségvetési vita alkalmával tartott programbeszédjét, s másnap tárgyalták az ezen program megvalósítására szolgáló költségvetést — üres ház mellett. Beöthy Ákos ezt „botrányos állapot” jelzővel jellemezte, mi azt mondjuk, ez a helyzet signaturája. Közoktatásügyünk kérdései iránt nagy közönségünkben, de még a tanügy munkásai egy részében sincsen meg még az érzék s ebből kifolyólag nincs meg a kellő érdeklődés sem, s a tisztelt ház ezen társadalom képviselője.

Pedig a miniszter nagyszabású, a közoktatásügy minden ágára, minden actualis kérdésére kiterjeszkedő programja tényleg megérdemlené egy tisztelt ház, mint az egész nemzet részéről a vele való beható foglalkozást!

Óvoda, népiskola, középiskola és egyetem, a művészetek s a művészi ipar fejlesztése, mindezekre kiterjeszti figyelmét, fejtegetve mily módon akarja ez intézetek működésének intenzívebb sikerét lehetővé tenni, az elért eredményt fokozni és biztosítani.

Nem feledkeznek meg e mellett a közművelődés munkásainak sorsáról sem; azok anyagi jólétének biztosítására is kiterjeszti figyelmét s mindezek mellett egy végcél, egy nagy eszme lebeg szeme előtt: a politikai magyar államban egy magyar kulturális állam megteremtése.

Csáky Albin gróf tudja, mit akar; a program, melyet egy évvel ezelőtt kifejtett, az eddigi extensiv működést intenziv működéssel helyettesíteni, nem volt phrasis, ő belefogott annak megvalósításába, s hiszszük, sikerülni fog neki művét befejezni.

Báró Eötvös József honszeretettel párosult nemes idealismusa, Trefort Ágoston honszeretéből fakadó lázas tevékenysége, mint a miniszter e beszédje alkalmával maga mondá, megteremtették mai nemzeti kulturánk keretét.

A keret nagy, a talaj, melyen azt alkoták, rögzös s miveletlen volt; a munka, az építés rohamosan történt, ennek elkerülhetlen következménye, hogy sok alkotás rendezetlen, sok befejezetlen maradt, s a nemzet megnyugvással látja közoktatásunk sorsát Csáky Albin gróf kezében letéve, ki hivatását felismerte: elődjeinek nagy alkotásait befejezni, kiegészíteni, rendezni.

Közoktatásügyünk legifjabb, de eddig bizony mostoha gyermeke, az óvoda az, melylyel a miniszter első sorban foglalkozik.

Meggyőződésünk szerint a kérdés megoldása talán még inkább közegészségügyi, mint culturalis jelentőségénél fogva, képez égető szükséglet, bár fontosságát az utóbbi tekintetben sem becsüljük alá legkevésbé sem.

A magyar faj szapora, de szaporodása szaporaságával nincs arányban az óriási gyermek-halandóságnál fogva. A gyermekmenhelyek s óvodák fontos hivatásának tartjuk e baj orvoslását is, egyrészt azon uton, hogy a gyermek napjának legalább egy részét egészséges helyiségben töltsse, másrészt, hogy ezen intézmény előreláthatólag nem fog hatás nélkül maradni a házra, a családra sem s abban is orvosolni fog sok eddig fennállott bajt és viaszasságot, előmozdítója lesz ez uton is a közművelődésnek, mely egyedül hivatott a ma oly nagy halandóságot feltüntető kisdedeinknek kedvezőbb létfeltételeket teremteni.

A népiskolák, nevezetesen az államiak számát a kormány szaporítani szándékozik s e célra 200,000 forintnyi függő kölcsönt vesz fel; de egyuttal javítani akarja a néptanítók anyagi helyzetét is, mely gyakran a legeslegszerényebb igényeknek sem felel meg s rendezni óhajtja végül méltányosabb alapon a néptanítók nyugdíj-kérdését is: mind oly kérdések, melyek megoldása népoktatásügyünk fejlesztése szempontjából mulhatlanul szükséges és melyek foganatosítását nemcsak a néptanítóknak részben a nyomorral küzdő serege, de nemzeti kulturánk minden meleg keblű barátja, minden hazafi, örömmel kell hogy fogadjon.

A míg teljesen zavartalan a lelkesedés, melylyel a miniszter ezen reformjai találkozhatnak, addig sokfelől aggodalmasan tekintik a miniszternek a középiskolákra vonatkozó reform-terveit. Nézetünk szerint ez aggodalmak forrása az, hogy nem tudjuk, mi tulajdonképp a közoktatási kormány, a miniszter terve. Mert egységes középiskola végül is csak üres név, a míg nem is sejtjük, mi legyen e fogalom tartalma.

Egységes középiskola s ennek elérhetése végett a görög nyelv kiküszöbölése: eddig ennyit tudunk a miniszter szándékáról; ez elég lehet vélemény-alkotásra a pusztá szó után induló nagy tömegnek, de nem a gondolkodó szakembernek, ki a meglevő jót nem szereti feláldozni valamiért, a mit egyelőre senki sem ismer.

A ház többsége, s megengedjük, a nemzet többsége is, a miniszter ezen jelszavát is köztetszéssel fogadta, de meggyőződésünk szerint, ily kérdésekben ez nem dönthet, a véleményeket ily ügyekben nem szabad számlálni. de mérlegelni kell; e kérdést nem szabad plebiscit útján, még a tanárok plebiscitje útján sem eldönteni.

De teljes bizalommal viseltethetik a nemzet e kérdésben is közoktatásügyünk intézőjével szemben. A ki programjának vallja az intenziv működés fejlesztését az extensivitás helyett, középiskola-ügyünknek a külföld által is méltatott alkotmányát, mely ma még csak eszméjében él s melyet élő szervezetté a jövő van hivatva átalakítani, csakis úgy fogja alapjából felforgatni, ha az új, mit helyébe teremteni szándékozik, minden részletében kész lesz, s azt megnyugvással fogadhatja nemcsak a hangzatos jelszókért is lelkesedni tudó nagy had, de a „paedagogiai mameluknak” czimzett gondolkodók kicsiny serege is.

Egy kérdés mellőzése azonban feltűnt a középiskolára vonatkozó ügyek tárgyalásánál, és pedig annál is inkább, mert úgy a népiskolánál, mint a főiskolánál nem került el a miniszter figyelmét, — értjük a középiskolai tanárok anyagi ügyeinek kérdését. Akár marad a gymnasium s a reáliskola, akár egységes középiskola lép helyébe, középiskolánk nagy culturmissiójának csak úgy felelhet meg, ha a tanári pálya ifjuságunk javarésze által keresett pálya lesz, ha azon a megélhetés és haladás legalább is úgy lesz biztosítva, mint akár a jogi pályán!

A tanári pályára szánni magát, ma egyértelmű az ascissal s ezért jobb módu középiskolánk gyermekeit értelmes szülei távol tartják e pályától, s csak itt-ott visz rá egy-egy ifjút idealismusa. Középiskolai tanári karunknak társadalmunk szellemi elite-jét kellene képeznie s ezért csak akkor lehetne, ha a

középiskolai tanár anyagi helyzete a kor igényeinek megfelelő.

Hiszszük, hogy a miniszter e kérdést csak az állam pénzügyi helyzetére való tekintetből nem vetette fel ez alkalommal; hogy fontosságát felismerte, annak bizonyossága, hogy a felekezeti s községi középiskolai tanárok nyugdíj ügyének rendezéséhez fogott, mely intézkedését osztatlan örömmel fogadta a közvélemény.

A jövőtől várjuk a többi.

A főiskola reformját is tervezi a miniszter, ott sem sejteti egyelőre végcélját, de a kiinduló pontot csak méltányolni lehet. A tanpénz kérdése valóban reformot igényel, az ezen ügygyel üzdött sok abusus, melyet csak az ismer, kinek része volt benne mint fizetőnek, nem tartható fenn továbbra; de teljes elismerésünk illeti azon teljesen méltányos megoldási módot is, melyet a miniszter alkalmazni óhajt, nem akarván a rendezés által csökkenteni a tanárok eddigi jövedelmét.

A közoktatásügy minden ágában czéltudatos s határozott törekvést látunk, s hiszszük, hogy fejlődés, haladás lesz gyümölcse.

Meggyőződésünk szerint ez az, mi a politikai államban a culturális létesülését biztosítja, s nem különlegességek. E haladást látuk a multban, ennek zálogaképp a jövőre nézve üdvözljük a miniszternek a költségvetés tárgyalása alkalmával kifejtett nagyszabású programját.

Az E. M. K. E. brassómegyei fiókja.

Felhívás.

Az Emke brassómegyei választmánya azon tiszteletteljes kéressel fordul városunk és vidékünk hölgyeihez, egyleteihez, testületeihez s mindazokhoz, a kik hajlandók a hazafias cél érdekében gyűjtő perselyeket elfogadni, hogy szíveskedjenek ezen szándékukat alulírt jegyzőnél (lakik Felső-Ujtelek 168. szám alatt) vagy az elnökség bármely tagjánál bejelenteni, hogy a perselyek elhelyezésénél a közönség igényeire tekintettel lehessünk.

Brassó, 1890. január 26-án.

Koós Ferencz, elnök. Kilyéni Endre, jegyző.

Az E. M. K. E. brassómegyei választmánya f. hó 24-én tartotta az új évben első ülését. A választmányi tagok csaknem teljes számban jelentek meg s kiváló érdeklődéssel vettek részt a tanácskozásban. Koós Ferencz kir. tanácsos-elnök a gyűlést megnyitván, tárgysorozat előtt dr. Weisz benyújtja az 1889. évi október 27-én tartott közgyűlésről felvett, szabályszerűen hitelesített jegyzőkönyvet s az ahhoz tartozó okmányokat.

A választmány elrendeli a jegyzőkönyvnek a bekötött jegyzőkönyvbe való beiktatását s egyhangúlag kimondja, hogy ez a nevezett gyűlés lefolyását feltüntető egyedül hiteles jegyzőkönyv. A melléletek az irattárba helyezendők.

Az elnökség előterjesztései nyomán elhatároztatik, hogy a választmány az óvodák fentartása céljából segélyért folyamodik a központi választmányhoz, az országos kisdédóvó-egyesülethez és a közoktatási kormányhoz, de megkísérti saját területén is, új segélyforrásokat nyitni az ügynek.

Az előfordult többi ügyek közül felemlítjük, hogy a közép-faipariskola igazgatóságának az ezen intézet internatusa számára megszavazott 100 forint évi segély folyósítása iránti kérvénye pártolólág felterjesztetett. Az E. M. K. E. perselyek újbóli elhelyezése iránt elhatároztattak, hogy felhívás intézésék e tárgyak városunk hölgyeinek a lap útján, a hölgyetek elnöksége pedig az ügy támogatására kü-

lön is kéressenek fel. Bizottság küldetett ki javaslatok tételére, mi uton volna magyar községeinkben az E. M. K. E. ügyeinek nagyobb mérvű pártolása biztosítható. Az óvoda-bizottságban betöltetlen lévén az 5-ik tagsági hely, erre Killyéni Endre első jegyző választatik meg.

Határozat hozatott továbbá, hogy a választmány tagjai a gyűlésekre ezután külön meghívókkal s ne csak a lap útján hívassanak meg; továbbá a hátrálékok mikénti behajtásának módjáról; az óvodák számadásának s költség-előirányzatának megvizsgálására bizottság küldetett ki, s végül megbízott az elnökség az ügyrend módosítására vonatkozó javaslat kidolgozásával.

Belföld.

(Országgyűlés.)

A vallás- és közoktatási tárca költségvetésének vitájában, a közoktatási kérdések megvitatása majdnem teljesen háttérbe szorult a vallásügyi kérdések mellett, mi a miniszter csupán tanügyi kérdésekkel foglalkozó bevezető beszéde után alig volt várható.

Komlóssy Ferencz hozta szőnyegre a f. hó 22-iki ülésen a katolikus egyház autonómiájának kérdését, sürgetve, hogy a miniszter vegye fel ez ügynek az 1871-iki congressus munkálatainál megszakadt fonalát.

Gróf Csáky vallás- és közoktatási miniszter e felszólalásra adott válaszában kijelenti, hogy bár maga is óhajtja a katolikus egyház autonómiájának létrejöttét, nem hajlandó annak megvalósulását a Komlóssy által kijelölt uton csak megkísérteni is. Az ő meggyőződése szerint az autonómiát nem lehet egy központi testület megalkotásával kezdeni; annak az egyházakból kiindulólág kell fejlődnie s először az egyes egyházaknak kell saját anyagi s közművelődési ügyeik intézésére jogukat biztosítani. De e jogokat nem ostromálhatja az egyházakra az állam; a mozgalomnak az egyház alkotó elemeiből, az egyházközségekből kell kiindulnia s ily törekvésnek eddig nem látta nyomát, nem vehette észre a törekvés létezését.

A következő napon Fenyvesi Ferencz szólt fel ugyanez ügyben, hangoztatva, hogy az autonómia ügyében a vallási ügyek miniszterét illeti a kezdeményezés és élesen megtámadta a kormány egyházpolitikáját, mely minden reform létrejöttét megakasztja.

Gróf Csáky miniszter védekezik Fenyvesi alaptalan támadásaival szemben s újból hangsúlyozza az autonómiára nézve már kifejtett álláspontját, kijelentve, hogy ahhoz feltétlenül ragaszkodik, de egyúttal kijelenti, hogy az ügy ily irányu megoldása érdekében hajlandó a kezdeményezést elvállalni s egy értekezletet összehívni.

A január 24-iki ülésen ugyancsak az autonómia kérdésével foglalkozott Polónyi Géza, ki absurdumnak mondja a törekvést, hogy a miniszter az autonómiát alulról fölfelé akarja megalkotni; így a hath. egyház autonómiája nem fog létesülni. Az autonómia létesülését nem a főpapok, de a kormány akadályozza; kifejti továbbá nézetét a létesítendő legfőbb autonóm hatóság hatáskörét illetően.

Az autonómia ügyével foglalkozott végül Hermann Ottó, ki Fenyvessy és Polónyi álláspontjához csatlakozik.

Ezen domináló ügy mellett a közoktatási kérdéseknek csak másodrendű szerep jutott, s Horváth Ádámnak a jogakadémiák érdekében való felszólalásán kívül minden közoktatási ügygyel foglalkozó szónok a görög nyelvről s a miniszternek erre vonatkozó terveiről beszélt.

Kovács Albert a görög nyelv megtartása mellett nyilatkozik s felelőssé teszi a minisztert az iskolai fegyelemre gyakorolt bomlasztó hatásért, melyet ily kérdések fölvetése által létesít. Szerinte ez az egyedüli siker, melyet a miniszter ez uton elér.

Zay Adolf szintén a görög nyelv mellett foglal állást. Midőn a cultusminiszter a görög nyelv eltörlése érdekében a közönségre hivatkozik, csak a demagogiai irányzatnak hódol. Az egységes középiskola ellentétben áll a görög nyelv eltörlésével, mert a szóló az egységes középiskolát a latin és görög nyelv tanítása mellett tudja csak elképzelni. Elismeréssel szól Csáky miniszterről és Berzeviczy államtitkárról, de a közoktatási miniszteriumban nincs közeg, ki a középiskolai oktatáshoz értene. (?)

Legbehatóbban a tanügyi kérdéssel Asbóth János foglalkozott; beszédjének gondolatmenetét az alábbiakban közöljük. Első sorban hangoztatja a testi nevelésnek nagy jelentőségét a szellemi nevelés mel-

lett; tanítsuk az ifjúságot szabadságra is, mert szabad nemzet vagyunk és akarunk maradni.

A tanárok kizárólagos szakképesítésében, mely megrontója az egységes működésnek, látja mai középiskolánk sarkalatos hibáját.

A középiskola legfontosabb tantárgyainak a nemzeti történelem s irodalom alapos ismerete mellett a mathesist és a görög nyelvet tartja, s ezután esetleg ez utóbbinak semmi más disciplina által nem pótolható fontosságát. Kikel az utilitarismus elvének a nevelésügyi kérdésekben való alkalmazása ellen, óva inti a nemzetet az americanismustól, melynek nyomában az élv- és szerencsehajhászat jár. Azt hangoztatni, hogy a görög nyelv ifjúságunknak sok, egyértelmű szellemi inferioritásunk bevallásával; azzal lemondunk arról, hogy a művelt nemzetek közé soroltassunk. Vészharang zugásának mondja a miniszter programjának e részét; a görög tudományával s nyelvvel foglalkozó nemzetek mindig vezérszerepet játszottak, s e tudományok abbahagyása jelezte hanyatlásukat.

Madarász még a latin nyelv törlését is indítványozta, ehhez csak még a mathesis törlése volna szükséges s kész nemzeti culturánk legújabb conceptiója: a szellemi Eiffel-torony; tegyük a ház asztalára, a maga colossalitásával be fogja ragyogtatni országunkat tengertől tengerig.

A miniszternek a görög nyelv eltörlésére vonatkozó terve mellett nyilatkozott Beksics Gusztáv, ki a politikailag megalakult magyar államban magyar culturállamot akar látni; ennek eszközéül tekintti az egységes középiskolát s mintán az csak a görög nyelv elhagyása mellett létesíthető, a görög nyelvnek a középiskolából való kiküszöbölését sürgeti.

Orbán Balázs kevesli a közoktatási célokra szánt összeget, a görög nyelvet fölöslegesnek tartja s helyesli a miniszter szándékát.

Madarász József nem tartja elégségesnek csupán a görög nyelv eltörlését, a latin is fölösleges és kiküszöbölendő.

Fenyvessy Ferencz elismeréssel fogadja a miniszternek a görög nyelv kiküszöbölésére s az egységes középiskola megteremtésére irányított terveit.

A tárca költségvetéséhez szólott még Veress József, ki a tandíjak emelése ellen szólalt fel Pulszky Károly, ki a művészeti intézetek nagyobb foku pártolását sürgette.

Külföld.

Az angol-portugal vizzály dolgában már valószínűnek látszott a békés megegyezés, mert Portugal a berlini Congo-szerződésre hivatkozva, valamely barátságos hatalom bíraskodása alá akarta az ügyet bocsátani, minek Anglia sem mondott mindjárt ellent. Legújabb értesülésünk szerint az angol kormány visszautasítja az ügy illetén elintézését, mely szerinte ellenkeznék is a berlini szerződéssel.

A f. hó 25-iki berlini birodalmi gyűlés 169 szavazattal 98 ellenében elvetette azt a törvényjavaslatot, melyet a kormány benyújtott s melyben igen szigorú rendszabályok foglaltattak a social-democraták megfékezésére. Nyomban rá befejezték a birodalmi gyűlés ülésszakát, mert már küszöbön vannak az új választások. A trónbeszéd, melylyel az ülésszakot bezárták s mely kiemeli a lefolyt három év eredményeit a törvényhozás terén, rendkívül meleg hangon van tartva s felette kegyes szavakkal köszöni meg a birodalmi tanács hű és odaadó közreműködését a törvényhozás terén. — Érdekes, hogy a trónbeszéd egy szóval sem említi a socialista törvényt.

Román lapszemle.

Nagyon érdekes megtudnunk, hogy miket tett br. Bánffy Dezső főispán Szolnok-Doboka és Besztercze-Naszód vármegyékben s miket szándékozik tenni ez utóbbiban. Megtudjuk pedig mindezt a báró ellenségétől, a „Gazeta“-tól.

Szolnok-Doboka vármegyében csak renegat örmények, magyarosított zsidók, kevés magyar, de egyetlen román községi jegyző sínesen. A megye központján nincs bár egy román hivatalnok. Miután Bánffy így megrendszabályozta ezt a vármegyét, most már Besztercze-Naszód vármegyén van a sor. Itt már megrendszabályozta, mint királyi biztos, a román határőrök alapját, községi vagyonná alakítván ezt át. Közbe legyen mondva, ezért a községek aligha ug haragusznak a báróra, mint a „Gazeta.“ „Beszüntette a „Mariana“ nevű tanító-egyletet,“ a mely csak papiroson létezett, de nem munkálkodott. „A községi iskolákba erőszakkal bevitte a magyar nyelvet.“ Országos törvény vitte azt oda be s nem Bánffy főis-

pán. Ezt a „Gazeta“ is tudhatná. „A közalap kezelés testületére ráparancsolta a magyar feliratu pecsétnyomókat.“ Ennek már fele sem tréfa. Magyarországon magyar feliratu pecsétnyomókat használni azért a dus jövedelemért, ez már mégis sok. . . .

Jövőre még rettentőbb tervei vannak. Honnan tudja ezt a „Gazeta,“ ezt mi nem kutatjuk, de olvasóinknak még is eláruljuk, hogy busuljanak. Ime a terv: Minden iskolára, melyet a közalapból tartanak fenn, magyar feliratu táblácskákat akar kitűzetni. Még iszonyubb az, hogy a naszódai gymnasiumba előadási nyelvül a magyart akarja bevinni. Akar olyant, hogy az alap és a báró Kemény család között folytatott pert közegyetértéssel elintézzze, a mi különben már meg is történt. Ez is bűn.

Az erdők kezelése ezután 120 ezer forintba fog kerülni. Ez is a báró bűne.

Vasutat akar Bethlenből Naszódon át Bukovináig építtetni és önként érthető, hogy ezt is magyarosítási célzattal. Kell-e még több? A magyarság állást akar foglalni a volt Naszód vidékén és ennek érdemét báró Bánffy akarja magának megszerezni. Ezt azonban a volt határőrök nem fogják megengedni, inkább összezuzatják magukat, mintsem meghajoljanak Bánffy eszméi előtt. Van azonban ott egy kis esike baj, melyet egy román példabeszéd így ad elő: „Nincs erdő száraz fa nélkül.“ Ez magyarul azt teszi, hogy ott a románok között is vannak Bánffy eszméinek pártolói, ezeket kell a száraz fák alatt érteni; mert a nationalista román így nevezik: „Roman verde“, azaz zöld román, már t. i. addig, míg oly sok zöldet össze-vissza innak s míg ők is meg nem száradnak, vagyis jobb meggyőződésre nem jutnak.

„A románokkal Beszszarábiában nem bánnak úgy, mint Erdélyben“ Ide írjuk románul is: „Romanii din Basarabia nu sunt tractati ca cei din Ardelu“ . . .

Jonescu Miklós öreg román képviselő mondotta ezt január hó 15-én a bukaresti országgyűlésen. Évekkel ezelőtt ilyen formát hangoztatott volt itt nálunk a „Gazeta“ is, mit nagyon megrestelhetett, miután komolyabban meggondolta azt, mit elhírtelenkedve papirosra vetett volt. Már mi csak kimondjuk, hogy ha az erdélyi országrészben lakó románok tudnák azt, hogy nekik jobban lenne dolguk az orosz kancsuka, mint a magyar alkotmány alatt, ebben az esetben tömegesen vándorolnának Besszarábiába. De teszik-e ezt? Tudunkkal nem teszik. Dobrudzsába, Romániába mennek s ha ott megélhetnek, letelepednek, ott maradnak; de Besszarábiába egy sem megy.

Jonescu Miklós a hármas szövetség ellen beszélt a bukaresti országgyűlésen. Ezt az alkalmat ragadta meg arra, hogy az erdélyi országrészben lakó románok érdekében cifra szóvirágokat szórjon és tapsokat arasson. Szerinte 3 millió román rabja (?) a magyar koronának, kik meg vannak támadva erkölcsi és anyagi lételőkben annyira, hogy ők t. i. a romániai testvérek ezt közönynyel nem nézhetik. „Hogyan segíthetünk mi, — így kiált fel, — a mi vérünkkel a magyarok önkény uralmát? „Értsék meg tehát, hogy mi semmi esetben sem csatlakozhatunk Ausztriához, míg ő a magyarokat a románokon tartja.“ Ezekkel a szóvirágokkal aratott Jonescu tapsokat, míg Lahovary a külügyminiszter le nem hűtötte buzgóságát. „Szemébe mondom, — így válaszolt Lahovary miniszter Jonescunak, hogy ő egyetlen pártot sem képvisel és így megengedheti magának azt, hogy nagy szavakat hangoztasson. Így megtámadott legkevésbé illő módon egy szomszéd nagyhatalmat, a melylyel mi a legjobb, legbarátságosabb viszonyban állunk, bírálgatva annak belügyeit. Szerencse, hogy Jonescu ur senkit sem képvisel és boldog vagyok, hogy jelenleg valami töredék nevében sem beszélt.“

Czenkalji.

Népszerű felolvasás.

Vasárnap, f. hó 26-án volt a tanári körnek ez idei második népszerű felolvasása.

Dr. Hoffmann Frigyes áll. főreáliskolai tanár olvasott Kármán Józsefről. A sikerült felolvasást igen csekély számú, alig 50 főre menő közönség hallgatta végig. Valóban nem tudjuk, mi az oka annak, hogy ezen estélek, melyek november és decemberben oly nagy számú közönségnek örvendtek, mostan üres széksorok mellett folynak le, s épen mert ezen sajnos körülmény okát nem ismerjük, hinni akarjuk, hogy magyar intelligentiánk a hátralévő négy felolvasás alkalmával tömeges megjelenése által fogja bebizonyítani, hogy ezen épen oly mér-

És korántsem szükséges, hogy az emlékirat szerzője mulhatatlanul nagy szerepet játszik kora történetében, hanem igen is az, hogy oly viszonyok között éljen, a melyeknek közepette szemmel-füllel kísérhette a kor mozgalmait, erkölceit, az események idomulását, fejlődését.

Ilyen egyszerű, de a sorstól sokat hányt-vetett élet képét nyújtja a fenn jelzett kötet, a melyet ezuttal be akarunk mutatni olvasóinknak.

Szerző előszavát azzal az óhajttal nyitja meg: vajha minden közpályán működő művelt egyén följegyezne élete történetét, tanulságul az utókoroknak. Ő maga már csak azért is indítva érezte magát erre, mert nem tartozott azon szerencsés halandók közé, a kiknek élete csupa zöld virányos folyamként csörgedez.

Korán elvesztette anyját, atyját meg az életfentartás nehézségei a röghöz kötötték. Tizenöt éves korában már önmagára volt utalva s számos viszonytagságon ment keresztül. Intő példaul szolgálhat hát műve azoknak, a kik már ifjú korukban minden legcsekélyebb csalódásra elveszítik hitüket, bizalmukat s akár az élettől is könnyen megválnak. Önérettel mondja szerző, hogy ő a kishitűség e lejtőjére soha sem tévedett; vezérelte az öntudat, vigasztalta a munka, bizalmat öntött belé az igazságba vetett rendíthetetlen hit, szerette az emberiséget, felelte a méltatlanságokat és hiven ragaszkodott a hazához mindenha.

Merítsen kitartást művéből az ifjuság. Ez az oka, hogy művét megírta s nem hiúság.

De másfelől a naplók mindenkor hasznos szolgálatot tesznek a történelemnek s így reméli, hogy e tulajdonsággal saját műve is birni fog, hiszen felüjtja kortársainak kedves emlékét s tanulságot nyújt az utókoroknak.

Megjegyezvén végül, hogy nem szépíti élete történetét, hanem hiven, igazságosan jegyzi fel a szenvedéseket, megpróbáltatásokat, minthogy ezek adtak neki jellemet, emberismeretet, köszönetet mond mindazoknak, a kik művéhez készséggel bocsátották rendelkezésére a szükséges adatokat, okiratokat.

Ez az első kötet a szerző életének néhány év hián első felét tartalmazza s hat részre oszlik.

Az I. részben gyermekkorát adja elő 1828-tól 1840-ig, azzal a megjegyzéssel vezetve be, hogy művét hatvan éves korában kezdte írni s úgy érzi, nem cselekszik fölösleges dolgot, hogy ha élete viszonyait megőrzi a késő nemzedék számára, nem hallgatva el semmit, álszemérem nélkül, hűséggel, igazsággal.

Koós Ferencz 1828-ban, október havában született szegény jobbágy szülőktől. Még négy évet sem ért, mikor anyját elvesztette; atyja munkás, szorgalmas, józan életű, vallásos ember volt. — Iskoláit a m.-régeni vegyes elemi iskolában kezdte, innen a szász-régeni róm. kath., majd gör.-kath. iskolába ment, de mindezen iskolák a kezdetlegességnek is nagyon alantasan állottak. Érdekesen fejt ki a tanítás ottani módját, a melyben minden volt, csak helyes módszer nem. 1837-ben megint visszakért a m.-régeni ev. ref. iskolába Szabó István néptanító keze alá, a ki már ekkor alkalmazta a tömeges tanítást az írás-olvasásnál. A tantárgyak között volt az olvasás s íráson kívül a számtan, földrajz, történelem, szenttörténetek, egyházi és világi énekek. El-eljárógatott pajtásaival kántálni karácsony estéjén, a karácsonyfát, ezt az idegen találmányt nem ismerték még; akkor új évkor hozott az angyal és hozott valódi örömet, nem látszatot. Leírja és igen világosan írja le játékaikat, szám szerint huszat, a melyek nagy részben ma is divatban vannak. Említi, mennyire babonás világban éltek, mennyire félték a *fejér embertől*, a *ludlábú lidércstől*, hittek a bodzavágásban, megigézésben. Kedvelt multságuk volt a mesemondás, a fonó s a táncz; részt vett a mezei munkában, pásztorkodásban. Kiterjeszkedik a tűzgyújtás akkori nehéz módjára, a kéményseprésre; szépen festi a torborozást, katonafogdosást, leírja kirándulásait, táj-szólásait. Részletesen állítja elénk az akkori Magyar-Régent s lakosait, saját házukkal együtt. Szól a tutajozásról, följegyzi a m.-régeni ev. ref. papokat s mestereket a múlt évszáz második felétől kezdve, szép emléksorokat szentelve tanítójának Szabó Istvánnak.

A II. részben kollégiumi életébe vezet 1840—1848. tavaszáig. Azokra is, a kik nem ismerik a ref. kollégiumok belső életének vonásait, azokra is, a kik ismerve újra átélők, bizonyára nagy érdekekkel bírnak azok a lapok, a melyek a szolgálta köteleességeivel, a cursorsággal, vigilséggel, residensekkel, lustrálással, ismertetnek meg. Hasonlóan becses följegyzések: a maros-vásárhelyi kollégium szervezete, a diákosztályok, az apparitorság, kilencezvenes diákok, dislocatio, ad arma, incendium, gerundium, a kollégiumból való kicsengetés vagy kicsapás, ezek a már-már kivesző fogalmak; — azután a 40—46-iki köztanítók névsora, a kiktől egyuttal a rendelkezésére álló okiratok s emlékezete után nagybecsű élet- s jellemrajzokat ad. Megőrzi azon tanulóársainak névjegyzékét is, a kikkel egyetemben subscribált s az akkori tanárokat, megemlékezik, mint kollégiumi szolgálta, gazdájáról, festi a kollégium kormányzását, igazgatását 1840 és 1848 között, felüjtja annak a drága czipónak emlékét, a melyen annyi derék ember nőtt fel, s szól végül játékaikról is.

A III. részben diák-pályájával foglalkozik 1846—48 pünköstjéig ugyanolyan beható részletességgel, mint fölebb a megelőző dolgokkal. Érdekes visszaemlékezés, miként jutott el hozzájuk, a tanulócsig körébe a „Mit kíván a magyar nemzet?”, mint kapta

meg a szabadságharc szele a fiatalságot s mint osztott szét 1848-ban a kollégium.

A IV. részben honvédeletét írja meg. Beállott Kossuth-huszárnak; Deésről Kolozsvárra, innen sok kalandozás után Szebenbe jutott 1849 tavaszán. Áprilisban Bem apó megindította seregét Déva felé s ettől fogva szerző is részt vett a hadjáratban s utóbb Temesvárra került. Átélté Temesvár ostromát s az itteni táborozás nyomorúságait. A magyar-becsei ütközet után Szent-Tamásra vonult. M.-Becsén történt az összezőrdülés Prony őrnagygyal. A hegyesi ütközetre következett apróbb hadi élmények után a szőregi ütközet, majd a temesvári veszített csata, a dévai fegyverletétel, a szűkös Gyula-Fehérvárról, hazaérkezése szegényül, elhagyottan.

Az V. rész magántanítóskodását tartalmazza Tancson 1849—50-ig, bevezetve Tancs község leírásával. Részletesen szól a tancsi honvédekről, az 1850-iki széplaki szomorú éjszakáról, ismeretségeiről Tancson s a vidéken és végre bucsujáról Tancstól.

A VI. rész ismét kollégiumi életébe visz M.-Vásárhelyre 1850-től 1855-ig. Ez az első kötet utolsó része. Már jobbra fordult sorsa, kapott magán- és kocsos tanítványokat, meg volt mentve az élet leg-sújtóbb gondjaitól. Elmondja, miket tanultak az 1850/51. tanévben. Megemlékezik a három bankészinál diákról, a kollégium pinczéjébe rejtett fegyverekről. Jellemzetesen festi a város polgárságának törhetetlen hazafiságát, a ref. intézetekben divatos legatiót. Ezzel rövid visszaemlékezés után tovább halad az 51/52. tanévre, behatóan méltatva Szász Károlyt, a nagy-hírű tudóst. Hanem az idők borulni kezdtek, elfogták Török Jánost és társait, el Dózsa Eleket, el a szerzőt magát is. Több, mint egy hét múlva vitték ki-hallgatásra a hadbírósgá elé. Mivel nem volt, mit vallania, megint visszavitték a börtönbe, még új rab-társakat kapott, de végre csak kiszabadult épen akkor, mikor Ő Felsége erdélyi körútjában Maros-Vásárhelyt is szerencsétlenné látogatásával. Megemlékezik azután árulóirol, Ercsei János tanár haláláról s ezzel átvezet a következő két tanévre. Édesen emlékezik vissza első szerelmére s bánatosan Szász Károly halálára. Kimerítő leírását adja a három vértanu, Török János, Gálffy Mihály és Horváth Károly kivégeztetésének. Itt már az 1855. évvel új korszak nyílik meg életében, midőn kinevezték bucaresti pappá. Igen érdekes adalék ismét a maros-vásárhelyi kollégium 1850—54-iki osztálytanítóinak névjegyzéke. Elbucuzott ismerőseitől, elutazott Bukarestbe, elfoglalta helyét s megtette látogatásait.

A könyv a bucaresti ev. ref. egyház alapítójának, Sükei Imrénének s a szerző előtt szolgált papjainak jellemzésével végződik.

Íme végig mentünk a 384 lapra terjedő vaskos kötetben, lehető rövidséggel érintve a benne előforduló legfontosabb eseményeket.

És most természetesen támad a kérdés: vajjon megismerjük-e belőle az író, vajjon hézagot tölt-e be ez a mű, van-e irodalmi jelentősége és végül lesz-e hatása?

Nem tartjuk hivatottnak magunkat arra, hogy szerző jellemének rajzát megkíséreljük, nem annál kevésbbé, mert még hátra van a mű második kötete, a mely az író jellemzéséhez bizonyára még becsesebb vonásokat fog nyújtani, mert ez foglalja magában az igazi tevékenység korszakát.

De annyit már most az első kötet elolvasása után is kimondhatunk, hogy a mű szerzője önkéntelenül rokonérzetet kelt az olvasóban.

Kitetszik továbbá soraiból, hogy bár nem rabja a particularizmusnak, de telve van — ha szabad e kifejezést használnunk — a szűkebb haza iránt való erős ragaszkodással, bálványozó szeretettel, a melyet a bércezes vidékek szülőiteinél oly gyakran tapasztalunk. Akár csak Cserei Mihályt, a régi emlékirót látnók e tekintetben magunk előtt. Amde e hasonlat csak részben áll. Cserei „Erdély“-en kívül alig látott valamit, az innen származó szűk látókörből nem is tudott kiemelkedni, holott Koós sokat járt, sok tapasztalatot szerzett, világot, embereket ismert, otthon van a világtörténelemben és világirodalomban.

Olyan vidám böles, mint Mikes vagy még inkább Fáy András. Mig egyfelől nem idegenkedik az eleven, nemes humortól, mint ezt könyvének száma helye bizonyítja, — másfelől szenvedései, küzdelmei közepette is hiven, reménnyel, keresztyéni türelemmel viseli az élet bajait, nem zúgolódik a sors ellen, csak utal a szenvedésekre, a melyeket kiállott s olykor gyönyörű rövidséggel és mégis meglepő ügyesen rajzolja életének egy-egy korszakát, mint pl. a 364. lapon az 1840—55-ig terjedő korszakot e pár sorban: „Hat évig küzdöttem a szolgálás kemény kényerén. Midőn sorsom jobbra fordult, akkor a könyvet karddal, majd a kardot a bujdosó vándorbotjával, majd a sötét börtönnel s ezt ismét könyvvel cseréltem föl. Ebből áll életem története 1840-től 1855. márczius 20-áig“.

Koós nem ír panegyrist a maga tetteiről, sőt őszintén bevallja, ha az érett megfontolás szemüvegén át tévedést lát élete folyamában. Az elfoglaltságtól, egyoldalúságtól mindenkor tud tartózkodni, nem is pusztá „laudator temporis acti“, s ha a jelen ifjuságának szemére veti előszavában (7. lap), hogy olykor silányságokért kész s képes eldobni magától az életet, bizony az ilyen méltó kifakadás határozottan szomorú tapasztalaton alapszik.

Különösen hangsúlyozzuk, a mitől az emlékirat-írók vajmi nehezen tartózkodnak, hogy nem téved dicsekvő, önhiit magasztalásokba, hanem nyíltan elmondja magáról azokat az ifjú csinyeket, a melyek

nem egyesek kiváltságai, hanem a pajzán ifjuság közös vonásai. Így pl. a 326. vagy a 155. lapokon. És ha érdekes epizódokat beszél el életéből, ezek sohasem arra szolgálnak, hogy nimbuszal vegyék őt körül, hanem hogy a helyzetet jobban megvilágítsák.

A tényeket és embereket helyesen itéli meg, lelkiismeretesen jellemez, nem fukar a dicséreteken, a hol érdemet lát reá, de nem is hallgatja el megokolt kifogásait, mint ez kitűnik azon passzusokból, a hol pl. Szász István (154. lap) vagy Molnár János tanításának módját (329. lap) festi.

Az édes mult meghatja lelkét, kész a halás visszaemlékezés melegével adózni a multnak, midőn pl. a maros-vásárhelyi kollégiumban eltöltött éveire gondol (364. s köv. l.) s a hálától árad el lelke, vagy pl. a hol (269. lap) tancsi jötevőről emlékezik meg igazi szeretettel, hálálatossággal.

Szorgalmasan gyűjtötte össze az adatokat a korában szerepelt s reá nagyobb hatással bíró egyének életéből. De nem állapodik meg a lelketlen adatgyűjtésnél, hanem fel is dolgozza az adatokat, összefüggésbe hozva az eseményekkel s nem hagyja száraz, rideg vázlatoknak.

Nem sérti meg az ilyes történelmi művek ama szabályát sem, a melynél fogva az elbeszélte eseményeknek nem szabad külön, mosaikszerűleg állani az író saját életének viszonyai mellett, hanem a kettőnek szoros összefüggésben kell lennie, s Koós minden alkalommal arra igyekezik, hogy ép azt a hatást jelezze s fejtsse ki, a melyet a világág gyakorolt az ő életének folyására, gondolkodására, eszmélkedésére.

Koósnak sok hányódása ellenére sem jutott világrengető szerep, de azért emlékirata az utókor előtt is nagy értékkel fog birni. Számos történelmi becsű följegyzést találunk művében, mint pl. a m.-vásárhelyi kollégium osztálytanítóinak névjegyzéke 1850—54-ig (359. l.), vagy a bucaresti ref. egyház papjainak felsorolása (375. s köv. l.)

A korszellemet, kivált az elnyomott hazafiság érzetét kitűnőleg illusztrálja egy-egy jelenettel, mintegy saját erős hazafiságának visszfényét tükröztetve le bennök. Ilyen jelenetek olvashatók a 288. és köv. lapokon.

Nem kevésbbé becses adalékokat nyújt a történelem szempontjából, midőn a 210., 219. vagy a 223. lapokon Jakab Elek állításait igazítja helyre, vagy mikor a késő öltők számára megőrzi egyes intézmények pontos leírását, pl. a legatiót a 282. lapon.

Hadd szólunk most pár szót a mű külső alakjáról.

A történelmi elbeszélés bármelyik műformájának egyik főkelléke, hogy se szónoki dagályosság ne zavarja meg, se pedig terjedelmes, szőrszálhasogató okoskodás ne szakítsa félbe az előadás egyszerű menetét. Így találjuk ezt Koós művében. De ez nem zárja ki, hogy a hol helye van, az író ne emelkedhessék akár a lendületességig, mint pl. szerző teszi a 334. s köv. lapokon, a hol az első szerelmet oly megkapólag ecseteli, hogy becsületére válnék akár-mely költőnek is.

Koós művét élete oly korában írta, mikor már az ifjú szenvedélyek lehiggadtak, eszméi egészen megtisztultak, mikor az ifjuság ábrándosságától menten, nyugodt megfontolással tekinthet vissza a multra. Nem vezetik hiu, áltató képzelgések. Nem könnyűvéri fiatal ember, hanem komoly, érett gondolkodású férfiú, a kit a betöltött kötelesség érzete, öntudata mindig megnyugtat, de a resignatio még nem ejtett hatalmába.

Innen van, hogy habár előadása könnyednek nem mondható is, de egészben véve folyamatos és szabatos. Előadását föl-fölélénkíti jellemzetes párbeszédek által, mint pl. 204., 213., 241., 289., 301. stb. lapokon.

Látszik, hogy e művet olyan ember írta, a ki nem veszett el a közpályán való sürgő működésben, hanem volt ideje és kedve arra, hogy magát kellőképen gyakorolja az írás művészetében.

Kifejezései természetesekek, találók, a tárgyhoz illők, keresettségől mentek. Kerüli a terjengést, — szavai, színezései hívek, az eseményeknek megfelelőek. Nem az előadás bája, nem is a megírt események nyugtalanító érdekessége, hanem a megkapó természetesség, igazság, világosság, őszinte hűség hangja által köti le figyelmünket, éri el a hatást s válik maradandó becsűvé az olvasó előtt.

A könyv kiállítása csinos, tisztes, eltekintve néhány sajtóhibától (pl. 159. lapon: Bélteki család e h. Bélteki ház; 101. l.: praeces, e h. preces; 161. l.: orditásából, e h. orditásából; 267. l.: vien, e h. vient stb.) a nyomás világos, tiszta finom papiroson.

Mindezeknél fogva élvezetes és tanulságos olvasmánya lehet e könyv azoknak, a kik gyönyörűséget lelnek az oly egyszerű életben, a mely szerény viszonyokból indulva ki, önerején, férfias kitartással küzdött föl magát a tiszteletet érdemlő állásra, — az oly férfiú életében, a ki nem volt ugyan befo-lyással hazája eseményeire, de részt vett nevezetesen s az egész hazára kiható mozgalmakban, nehéz viszonyok között fejlődött, de e viszonyok, a végzet csapásai sohasem csüggesztették el, sőt ellenkezőleg csak még inkább acélozták tetterejét, — az oly életben végre, a melynek perceit a hiven teljesített kötelesség tiszteletet parancsoló öntudata tett nyugodtá, elégedetté.

Midőn e művet meleg érdeklődésébe ajánljuk olvasóinknak, szívünkbelől kívánjuk, hogy szerzője, mint a magyar kultúra ismert előharcosa egészében, ép erőben érje meg azt az időt, a mikor Életének s emlékeinek harmadik kötetét írhatja meg.

A „BRASSÓ” TÁRCZÁJA.

Menyegzői szokások a XVII. században.

Irta: Dr. Mika Sándor.

(Vége)

Nagy uri háznál, hol a meghívott vendégek száma százakra ment, a lakodalmat vagy vendégeskedést külön e célra épített nagy szinben tartották. Az ezüst sőtartók- és ezüst gyertyatartókkal gazdagon megrakott asztaloknál külön foglaltak helyet a vőlegény, külön az örömszülők vendégei. A szin két végén két emelvény volt felállítva, egyiken a vőlegény, másikon az örömapa muzsikusi játszottak. A főgazda és segédei a gazdák, kik megkülönböztetésül a többi vendégektől, hosszú zöldre festett pálcákat hordottak, kimutatták minden egyes vendégnek helyét, mi nagyon szertartásosan az illető rangjától függött. A főhelyen ült a vőlegény a menyasszonnyal; de a menyasszony az asztalnál egy falatot sem evett, hanem az akkori illem szerint folyton sirdogált és szeméit törölte. A vőlegény mellett ült a násznagy, e mellett a vőfély, azon alól rang szerint a többi vendégek. A menyasszony mellett a nyoszolyóasszony ült, mellette a kisnyoszolyó és úgy tovább a többi vendégek. Mikor az ételeket nagy muzsikaszóval behozták, mindnyájan felállottak s a pap feláldotta az asztalt; azután pedig a gazdák kínálni kezdték a vendégeket. Hogy bőven ittak és felköszöntöktben nem volt hiány, magától értetődik, valamint az is, hogy különösen köznemesi körökben a multság nem folyt le mindig egészen simán: „Ettek, ittak — mondja Rettegi — táncoltak, néha veszekedtek, verekedtek s meg is vagdalkoztak.”

Mig az urak mulattak, nem feledkeztek meg a szolgálókról sem. Azoknak is volt gazdájuk, ki őket hőven ellátta étellel és itallal, sőt az egész falu népét jól tartották. Az ökröt egészben megsütötték, szarvait megaranyozták, egy csomó kést beleütöttek, a bor csatornán kádakba folyt, nagy teknőkben kenyereket tettek ki, s bárki ehett és ihatott kedve szerint.

Miután az urak már eleget ettek és ittak, felkeltek, mire az asztalokat és székeket kihordották a szinből és „a főgazda szép czerimoniákkal és térdhajtásokkal a tánczot kezdette kiosztani.” Legelőször táncoltak a násznagy a nyoszolyóasszonnyal, a vőlegény a menyasszonnyal és a vőfély a kisnyoszolyóval. Miután ezek a termet háromszor körüljárták, leültek s az örömatya táncza következett az örömanával, majd a legközelebbi rokonok s azután a többi vendégek következtek. A tánczrend a következő volt: Lengyel változó, egeres táncz, süveget áncz, lapoczkás táncz. Ez utóbbi zárta be a mulatságot, mert mire a sor erre került, már hajnal lett s a vendégek szállásaikra vonultak vissza.

Másnap reggel a muzsikások nótái ébresztették fel a vendégeket; a vőfély pedig lóra ült, házról házra eljárta a vendégeket s mindnyájukat ismét reggelire, ebédre és vacsorára marasztotta. Eznap már a vőfély volt a gazda; ő gondoskodott a reggeliről s a reggelivel járó mézes borról, „az kit csókos pohárnak hívtak.” A reggeli és ebéd között az időt népmultság töltötte be: a szin előtt egy vagy két, minél magasabb meghántott fenyőt állítottak fel, a fenyőfákat faggyuval, hájjal erősen megkenték, s te-tejökbe tettek három-négy aranyat, négy-öt sing posztót s egy palack bort. A ki le tudta venni, azé volt. Az urak körül állottak s mulattak a próbálkozón, kik természetesen nem az uri vendégek, hanem a köznép sorából kerültek ki.

Sokat emlegetett lakodalmom volt Erdélyben az 1702. gyalui lakodalmom, mikor Bánfi György Erdély kormányzója kiházasította egyik leányát Bánfi Annát gróf Székely Ádámnak. Mind Apor, mind Cserei leírták, s talán nem lesz érdektelen, ha Cserei leírása után egy pár részletet én is bemutatok önöknek.*)

Násznagy volt e lakodalmon gróf Apor István, ki is meggyászbarsony dolmányban és mentében jelent meg. Mentéje egészen nyusztháttal volt bélelve, melyet ezer talléron hozatott volt Oroszországból. „Kolozsvárról indultunk meg — mondja Cserei — a násznépivel; mig Gyaluban érkeztünk, a gubernator Bánfi György, az örömapa két drága szerszámokkal felöltöztetett vezetékiparipákat vitetvén maga előtt, fényes kísér sereggel general Rabutin eleibe ment, minthogy Leopoldus császár a lakodalmra meghíva lévén, maga képében Rabutint küldötte; úgy is fogadta a gubernator, mint magát a császárt, de a Rabutin felesége, noha ott volt a lakodalomban, nem

representálta a császárné személyét, csak úgy ült az asztalnál, mint az erdélyi Generalis Commendans felesége. Hosszu szin volt csinálva a gyalui kastély előtt, úgy hogy a Maiestas helyin kívül ötven asztal volt benne elkészítve; a szin belől mindenütt be volt vonva divánszönyegekkel; a szin felső felén napkelet felől volt csinálva külön a Maiestas helye, három sor grádicson kellett oda felmenni. Azt a helyet, három öl hosszúra, megannyi szélességre meg a grádicsokat is testszin sárga posztóval vonták be; az emelvényen asztal és szék állott, mindkettő piros bársonnyal leterítve.

Megérkezvén Rabutin, a szin előtt felállított diadalkapunál leszállott a hintóból s a kalap mindenkor fején lévén, nagy pompával a Maiestas helyére sok ágyulövés között felment és ott a széken egyedül leült. A mint a násznép megérkezett, a násznagy a nyoszolyóasszonnyal, vőlegénnyel, vőfélylyel és a kis nyoszolyóval nagy reverentiák között az emelvényhez mentek s az alsó grádics végénél fél térdre állva a násznagy Apor István a császárt deákul köszöntötte. Rabutin ekkor is feltett kalappal ült a császár székén s helyette Bethlen Miklós a cancellár felelt a köszönetre. Azután a már leirt módon kikérték a menyasszonyt s meg is kapták ezuttal minden tréfa nélkül. Ez meglévén elsőbben a császár asztalára ezüst, aranyos szélű tálakban felvitték az ételt, asztalnak volt gróf Pekri Lőrincz, ingaadó Bethlen Sámuel. Mikor a császár enni kezdett, akkor leültették a vendégeket a szinben felállított ötven asztalhoz. Az asztalnál az ebéd alatt nagy csendesség volt, a császár jelenléte miatt csak suttogva beszéltek egymásnak, de mikor a bort kezdték felhozni és inni kezdték, volt elég zajgás és kiabálás. Eleget csitították a gazdák a vendégeket, hogy hallgassanak, mert itt vagyok a császár, semmi haszna sem volt, kivált a fenn udvarló szolgálók megrészegülvén, egybe szidták a császárt is. A császár képiben Rabutin csak hallgatott, egyedül ett. Mikor más étel kellett, akkor intett, elvitték előle, mást hoztak, úgy szintén mikor inya akart, akkor is intett; egész hajnalig, mig a vendégség s táncz tartott, ott kellett egyedül ülni, mint maga másnap megvallotta, nagy penitentiával.

A válogatott étkek sokaságát le nem írhatni, mondja Cserei, hanem csak a mi különösen kiváló volt. Mindenik asztalon külömb-külobbféle tészta-emből sokféle színű festékekkel csinált nagy öreg tálakban való pástétomok voltak, némelyekben alma-, körtve-, citrom- és narancsfák, szintén úgy zöld levelekkel, azokon úgy függöttek az alma, körtve, citrom meg narancsforma gyümölcsök; szarvasakat, őzeket szintugy kicsináltak, valamint gerliczéket és galambokat a fákra. Fogaras várát egészen kicsinálták, belső-külső várával, bástyaival együtt, a német silbak hátán puskájával a vár kapuján, rendre az ágyuk a bástyákon, körül árka volt, abban viz, a vízben eleven apró halak úgy firholtanak. Valahányszor étkefogás volt penig, mindannyiszor ujjabb-ujabb olyan pástétomokból csinált portékákat hoztak be. Mind azoknak csináló mestere volt marusszéki Berzenczei Márton, ki Apaffi Mihálynak is konyhamestere volt és affélékhez hozzáfogható nem volt senki Erdélyben.

Mikor a császár, császárné, József király, királyné, mostani kegyelmes urunk Carolus császár és herczeg Eugenius egészségéért ittanak, mind az gyalui kastélyban az bástyákról, mind az szin előtt is lévén három ágyu elkészítve, erősen löttek, hogy az kastélyban levő üvegablakok is az erős lövés miatt összeromlottanak.

A Gubernator Bánfi György az első nap hamuszin bársony dolmányban és mentében volt, arany, kövekkel ékesített gombokkal dolmányán, mentéjén, a süvegiben gyémántos medály, a mellén ballélől szintén gyémántos medály, melyet Leopoldus császár adott neki, mikor Bécsben járt. Másnap violaszin bársony mentét és dolmányt viselt, gyöngyökből csinált gombokkal. A Gubernatorné első nap hajszin bársony szoknyában volt, mely az aljától fel egészen a derékig mindenütt köröskörül öreg jóféle gyöngyökből csinált virágokkal sűrűn meg volt rakva; másnap tiszta aranyfonalból szőtt szoknyában, nyakán, mellén és karján kövekkel kirakott percek, hajában reszelt arany köves tűk, jóféle gyöngyből csinált, gyémántokkal megrakott öv és medály annyi volt rajta, hogy még az előkelő német vendég urak is csudálva nézték. Az több uriaszonyokon, kisasszonyokon is annyi sokféle drága portékák voltak, azt mondták a német officírek: József király lakodalmá azért volt pompásabb, mivel fejedelmi, hercegi emberek voltak ott, külobben ott sem voltak az asszonyok drágább portékákban öltözve.

Másnap nem volt maiestasi készüllet, Rabutin sem volt a császár képe, hanem a szinben ült ő is az asztalhoz a többi vendégekkel együtt a főhelyen a feleségével együtt s akkor volt osztán nagyobb ital és vigasság. Rabutin is igen részeg volt, sokszor kiáltotta az asztalnál franczia nyelven: Nem vagyok ma császár: elég bőjtöm volt tegnap hajnalig, a mit elmulasztottam, most kipótolom.” Ki is pótolták kegyetlenül, mert a mint az öreg Cserei elég udvariatalanul feljegyzí: „nemcsak a férfiak, hanem az asszonyi vendégek is úgy eldőlték a sok ital miatt, mikor táncolni kellett, alig volt egynehány ember.”

A másodnap mulatozás alatt szokott történni a menyasszony kelengyájének összeírása, a parafernumnak, mint akkor általánosan nevezték. Talán érdekelni fogja a tisztelt női közönséget, ha egy ilyen 17. századbeli magyar főuri asszony kelengyáját legalább kivonatosan felsorolom. Thököly Mária kelengyájének összeírásából 1643 január 14-ről a következő főbb tételeket találjuk:*)

14 nyakba vető nagyobb arany láncz, köztök egy 35 rózsából, mindenik rózsában gyémánttal és rubinnal.

10 kisebb arany nyakláncz, köztök egy 50 gyémánttal.

3 aranyöv, köztök egy fehér és fekete zománcz-czál s nem kevesebb mint 100 rubinttal.

6 aranypercz, részben rubintokkal kirakva.

22 gyűrű, mind drágakövekkel, köztök 7 gyémánt, a többi smaragd, zaphir és rubintkövel, csupán egy türkiszszel.

8 pár fülbevaló, részint gyémánttal, részint rubinttal.

6 főköttő arany boglárával és gyöngyökkel, köztök egy 155 rubinttal és 950 keleti gyönggyel.

7 párta fehér atlaszból, részben testszin és megyszin bársonyból, mindenik boglárával, rubintokkal és legkevesebb 120 gyöngyszemmel.

5 süveg bársonyból és boglárokkal, köztök egy 33 rubinttal és 91 öreg gyöngyszemmel.

7 ezüst öv, 12 ezüst pohár, köztük 7 aranyozott, 1 födeles ezüst kupa, 12 ezüst kanál s ugyanannyi villa. 1 pár ezüst sőtartó, 12 ezüst tál s ugyanannyi ezüst tányér, 1 aranyozott ezüst korsó ezüst medenczével.

21 szoknya, köztük 14 bársony, 3 atlacz, 4 kamuka. 6 pár keztyű, egy fehér atlaczon arannyal és selyemmel varott, 1 hattyúbőrrel, 4 nyesttel bélelt.

7 kis suba mind bársonyból.

100 abrosz, 100 hosszú kendő keszkenő, 300 asztalkeszkenő, 100 lepedő, köztük 15 arannyal és selyemmel varrott. 32 hosszú vánkoshéj, husz arannyal és selyemmel varrott, 32 kerekded vánkoshéj, husz ebből is arannyal és selyemmel varrott. 4 ágyra való superlat kamukából, tafotából és lengyel patyolatból. 3 paplan, ketteje vont arany, az harmadik selymes. 40 ing, 50 ingváll, 50 előköttő török és lengyel patyolatból, 8 oreza és főtörő, 10 hálófököttő, 12 kis keszkenyőcske.

Vége egy oszlopos szekér, hat ló hozzávaló eszközivel és két szőnyeg.

Befejezésül a 17. századbeli főuri menyegzők ismertetésére még csak azt akarom megjegyezni, hogy a lakodalmom a második nappal korántsem ért véget. Az első nap elmondott rendben folytatták azt egy pár héten keresztül azon változatossággal, hogy a negyedik vagy ötödik nap az egész vendégsereg utra kelt s nagy vigassággal, muzsikaszóval és lövöldözéssel a vőlegény házához mentek át. Ott újra kezdték az evést, ivást és a tánczot, mignem a második, néha azonban csak a harmadik, sőt a negyedik hét végével a vendégek lassanként eloszlottak és a fiatal párt magokra hagyták.

„Ilyetén czeremoniával vette és vitte az ember — mondja az öreg Rettegi — vagy az Istennek nagy áldását vagy nagy átkát a maga házára és fejére.”

Eletem és emlékeim 1828—1890.

(Irta Kóós Ferencz, kir. tanácsos, tanfelügyelő. I. kötet, szerző arcképével. Ára 1 frt. 50 kr. Brassó, Alexi könyvnyomdája 1890.)

— Ismerteti Dr. Boros Gábor. —

A történetírásnak nemcsak azok tesznek szolgálatot, a kik világra vagy legalább egész egy nemzetre szóló eseményeket írnak meg, hanem a történetírás kisebb műformáival foglalkozók s köztük az emlékirat írói is.

Az emlékiratok szerkesztésének két módja van. Az első az, a melynél az illető szerző a közügyekre fekteti a fősúlyt, azokat részletezi s azok elbeszélésének körébe szövi saját élményeit. A másíknál a szerző egyenesen saját életét veszi alapul s csak annyiban tárgyalja a közügyeket, a mennyiben ezek különösebb hatással voltak reá, vagy a mennyiben maga is tevékeny részt vett a közéleti eseményekben.

*) Radvánszky. i. m. II. 277. 1.

*) Apor Péter. Munkái. Függelék 470. 1.

tékben szórakoztató, mint tanulságos estélyeket szívesen látogatja s azoknak fentartását a jövőre nézve is melegen óhajtja.

Az érdekes felolvasás tárgyát, mint már említettük, Kármán József, 18. századbeli irodalmunk egyik kimagasló alakja képezte.

Sem születését, sem halálát nem tudjuk biztosan; életét, vállalkozásait is bizonyos titokzatosság veszi körül. Eredetibb, művészibb többi írónknál s mégis, míg azok közül a legjelentéktelebb is talál elismerésre, őt még halála után sem méltányolják, sőt úgy elfelejtik, hogy Toldynak 50 évvel halála után fel kell őt fedeznie. A felolvasó vázolja Kármán fejlődését, nevezetesen, hogy nagy hatással volt szellemére az, hogy Bécsben alig 20 éves korában egy ügynökséget kezdett, mely megbízóit mindennemű udvari, közigazgatási, fővárosi hírekkel látja el s azonkívül mindennemű megbízást vállal el. E foglalkozás rendkívül sok tapasztalat forrása. Jogi tanulmányai befeztével Pesten telepszik meg s mint a magy. színjátszó társaságigazgatójának, gr. Ráday Pálnak megbízott képviselője, nagy szolgálatot tesz a magy. színügynek. Miután innen visszavonult, azt a czélt tűzi ki, hogy Pestet irodalmi központtá tegye s a magyar néket nemzeti irányban nevelje. Eszköze e czélok elérésére az „Urania” cz. folyóirat, melynek kiadásában a szabadkőművesek és Beleznay grófné támogatják. E folyóiratban jelentek meg művei, melyek közül legjelesebbek a „Fejvesztés”, „Fanni hagyományai” és „A nemzet csinosodása”. E művek fejtegetése után azt a kérdést tárgyalja a felolvasó, hogy miért feledték Kármánt oly gyorsan és teljesen. Ennek okát egyrészt abban látja, hogy a Martinovich-féle összeesküvés által a szabadkőművesek voltak leginkább sujtva, megfélemlítve, hogy főuraink elfordultak a szabadelvű eszméktől, s másrészt abban, hogy Kármán művei egy kevésbé elterjedt folyóiratban voltak elásva.

S z i n h á z .

A hun utódok.

Regényes dráma 3 felvonásban. Írta dr. Váradi Antal. A nemzeti színházban először adták 1890. jan. 24-én.

Az utolsó három premierre viszontagságos sorsa: „Éva” bukása, a „Méhek” succès d'estime-je és a „Nehéz sebek” előadása után, melyet a közönség ép oly lelkesen fogadott, a milyen hidegen a kritika nagy része — e három darab sorsa fokozta a feszült érdeklődést, melylyel a közönség Váradinak a Kóczán-féle pályázat alkalmával megdicsért, a hun mondakörből vett drámáját várta. A színház zsufolásig tele volt és bár a nemzeti színház publikuma egy kissé elszokott ezen genre-től, melyben csodás hatáshu nyílik és holt vitézeknek utazása a levegőben is előfordul, mégis odaadással igyekezett magát e viszonyokba beleélni és zajos tapsokkal jutalmazta szerzőnek törekvését.

Az első felvonás ügyesen fejti ki az expositiót. Azon időben kezdődik a darab, mikor Ildiko már felesége a hatalmas hun királynak. A királyi udvarban tartózkodik, mint tusz Polydora, a byzanci császár leánya, a kiért szerelemre gyullad Attila két fia, Aladár és Csaba. A álnok Hagen e szenvedélyt használja fel a hunok s velük együtt Krimhild megrentására és szítja a testvérek között a viszályt. Váradi itt Hagennel helyettesíti a hun monda Dettérjét, valószínűleg, hogy ez által helyreállítsa az összefüggést a Nibelung és a hun monda között. Polydora, ki Csabát szereti és látja a kitörő viszályt, haza készül, de kevéssel elutazása után hirtelenül meghal Attila, valószínűleg Hagen bérenczei által megölve. Attila udvara a dalnokokkal és a végjelenet, melyben a nép Attila halálán jajveszékkel, imposans embertömegével és opera-finaleszerű csoportjaival nagy hatást keltett.

A második felvonás egy eredeti sátrat mutat a Tisza mentén. Megjelenik Boruth, az öreg táltos, és elmondja, hogy kivette az elhunyt hős királyt sírjából és saját kívánságára a Tisza fenekén temeti el. Az összes fontosabb szereplőknek egymásután való megjelenése e félreeső helyen egy kissé a Deus ex machinára emlékeztet. Először megjelenik Polydora a byzanci követvel, kiket Aladár üldöztet, utána Csaba seregével és végre Aladár csapatjaival. Nem sokára kitör a testvér-harc és az elvonult harcosok helyét elfoglalja Krimhild, ki innen nézi a csata lefolyását. E közben még Hagen is megjelenik és kárörvendő arccal figyelmezteti Krimhildet bosszújának művére. A csata Aladár javára dől el. Csaba menekülő harcosai végig vonulnak a színpadon, végre megtörve maga Csaba is. Most adja át neki

Krimhild a 3 csodás hatáshu nyilat és távozik. Csaba az első a hunok hanyatló csillagának felébresztésére használja és a másikat a holtak felélesztésére szánja és ujult erővel a harcba siet. Ezzel végződik a második felvonás.

A 3-ik felvonás a byzanci császár udvarában játszódik. Haza érkezik Polydora, kit a byzanci császár maga óhajt nőül, de Polydora, ki hűséges maradt Csabához, nem enged. Most megjelenik az álnok Hagen és jelenti, hogy az egyik hun vezér fejét hozta magával, egyuttal arra serkenti a császárt, hogy Polydorát saját szerelme árán kerítse hatalmába, t. i. elhitesse vele, hogy Csaba fogságban van és hogy a császár megkíméli, ha viszont Polydora a császáré lesz. Nagy lelki küzdelem után Polydora rááll, de nászajándékul kéri a gonosz Hagen fejét, a mibe a császár bele is egyezik. Ezalatt Polydora megmérgezi magát és így lép az oltár elé. Egyszerre az ég elsötétül és a háttérben megjelenik Csaba és serege, kik hazatérnek Szittyába. A harmadik csodás nyíl a császárt teríti le. Ezen tableauval végződik a 3. felvonás.

A mint már tartalmából látszik, a darabban vannak hatásos jelenetek; nyelvezete kitűnő, csak dialógus és különösen monológusai vontatottak.

A szereplők teljes odaadással és a náluk megszokott művészi játékkal oldották meg feladataikat.

Kiemeljük a visszanyert művésznőt, Jászait, ki ma lépett fel először a szerződés-conflictus óta és Krimhildet remekül játszotta, Fáy Szerenát, mint Polydorát, Nagy Imrét mint Csabát és Szacsavayt mint Hagent. A kisebb szerepek is mind jeles kezekben voltak.

XXI.

Irodalom.

„Ethnographia, a magyarországi néprajzi társaság értesítője”, szerkeszti: Dr. Réthy László. I. évfolyam, 1. szám. Ismeretes dolog, mily örömmel fogadta mindenki a „Magyarországi néprajzi társaság” megalakítását és mi, a kiknek már földrajzi fekvésünknek fogva is kiváló érdeklődéssel kell viselkednünk e nagy fontosságú vállalat iránt, kétszeresen örömmel üdvözljük a társaságot, mint hivatalos közlönyének megjelenését, mint a mely állandó középpontja kíván lenni a hazai ethnographia tudományos művelésének. A füzet tartalmát a szerkesztő bevezető sorai után Hunfalvy, Jókai, Hermann, József főherczeg azon beszédei teszik, a melyek a megnyitó közgyűlés tárgyait tették, s melyeket annak idején a lapok bőven ismertettek. Azután: Hermann Hazai néprajzi muzeum alapításáról, Réthy A széke-lyek és a magyar honfoglalás; Az ethnographia a délszláv tudományos akadémiában, Levelezés, Hivatalos közlemények, Szendrey Néprajzi Adalékok, Társasági, Vegyes irodalmi értesítések. A társaság szerkesztője, Tagok jegyzéke következik. Ez utóbbiból látjuk, hogy a társaság már most megalakulásakor nem kevesebb mint félezer taggal kezd meg nyilvános pályáját. A mi minket közelebből érdekel, az erdélyi szász szakosztály elnöke Teutsch G. D., előadók Melzl O. és Wolff J. A társaság tagdíja évenként 3 frt s a közlönyt — melynek díja ugyanannyi, a tagok díjuk fejében kapják. (Kiadja Hornyánszky Viktor akad. könyvkereskedő Budapesten.) Melegen ajánljuk a becses folyóiratot olvasóink pártfogásába.

„Technologiai Lapok”, szerkeszti Taborsky Ottó. (Kiadóhivatal Budapest, VII. Rottenbiller u. 12.) A II. évfolyam 1-ső számának tartalma a következő: Univerzális famarógép; A vas-zománczokróról Petrik Lajostól. Néhány szó az új-barokk butorokról; Selyemiparunk; Iparmúzeumok, műszaki és iparos oktatás; Vegyes közlemények; Kiállítások; Szakirodalom; Találmányok leírásának kivonata; Engedélyezett szabadalmak; Hirdetések, Czimtár. — E havonként kétszer megjelenő lap ára egész évre 5 frt, félévre 2 frt 80 kr, negyedévre másfél forint, egyes szám 40 kr.

„Jelentés a magyar kir. technologiai iparmúzeum 1888/9. évi működéséről.” Szerkesztették Taborsky Ottó és Hegedűs Károly. Tartalmát az intézet évi működéséről szóló jelentésben kívül a következő czikkek teszik: A magy. kir. techn. iparmúzeum és az áll. középiskola állandó épületének zárkóltétele, Hegedűs megnyitó beszédével; Az 1888/9. évi szakelőadások kivonatos ismertetése. Néhány fa- és fémmunkáló gépnek munkafogyasztása; Függelékül az iparmúzeum alapszabályai és rendszabályai; Az ajándékképen nyert gyűjtemény-tárgyakra vonatkozó szabályzat; Időszakos iparkialításokra vonatkozó szabályzat. A nagy 8.º rétű és 87 lapra terjedő vaskos füzetet a Franklin-társulat könyvnyomdája állította ki igen csinosan.

N A P I H I R E K .

Tisztelt olvasóinkhoz. Lapunk mai számához egy félív melléklet van csatolva, melyen t. olvasóink Koós Ferenc „Életem és emlékeim” cz. műve első kötetének ismertetését és „Menyegzői szokások a 17. században” cz. tárczáknak befejezését veszik. Egyuttal felhívjuk t. olvasóink figyelmét „Színház” cz. rovatunkra, melyben a Nemzeti színház legújabb premijét ismerteti lapunk egyik budapesti munkatársa. Azon reményben, hogy t. olvasóink ezen ujitást szívesen veendik, intézkedtünk, hogy említett munkatársunk szakavatott tollát ez irányban lapunk számára továbbra is érvényesítse.

Kinevezés. A brassói kir. törvényszék elnöke Bene István ügyvédjelöltet a vezetése alatt álló kir. törvényszékhez díjas gyakornokká nevezte ki.

Kereskedelmi akadémia. A helybeli állami közép kereskedelmi iskola felsőbb engedély következtében a „Kereskedelmi akadémia” czímet nyert.

Óvodák. A helybeli belvárosi és bolonyai Emke óvodák f. évi február 3-án, hétfőn újból megnyitattak.

A brassói állami középfaipariskola első félévi vizsgálatának sorrendje az 1889—90-ik évben. Február hó 1-én d. e. 8-tól 12 óráig: leíró géptanból II. és III. osztály, szám- és mértanból, ábrázoló mértanból, magyar nyelvből és vegytanból az I-ső osztály, természet- és növénytanból a II-ik osztály, faipari technológiából II. és III-ik osztály. Délután 2-től—5 óráig: szerkeztanból II. és III-ik osztály nemzetgazdaságtanból III-ik osztály, építészeti alaktanból II-ik osztály, könyvtvitelből III-ik osztály. A vizsgákra a t. szülöket és érdeklődőket tisztelettel meghívja — Brassó, 1890. január hó 28-án. Az igazgatóság.

Tiszti estély. Szombatról vasárnapra éjjel zajlott le a Nr. 1 termében a tisztek által rendezett első táncmulatság, mely a legfényesebb elite-báltól csak annyiban különbözött, hogy a neve nem volt az. Az idei farsang eddigi táncmulatságai között határozottan ez volt a legjobban látogatott és egyuttal a lelegegásabb. Az izlésesen diszitett terem esti 9 órára teljesen megtelt és városunk előkelő civil körei nem csekély részét képezték a jelenvolt díszes közönségnek, evvel is igazolván, hogy mily szívesen fogadják a tisztikar meghívásait. A szebbnél-szebb fiatal leányok vidám s üde megjelenései, az asszonyoknak fényes toilettejei igen szép képet nyújtottak a legkülönbözőbb egyenruhák s a fekete frakkok tömkelegében. A mint a katonai zenekar karnagyának személyes vezetése alatt az első keringőt megkezdette, megindult a tánc, melyet oly jó kedvvel és kitartással folytattak, hogy még a hajnali órákban is csak nagy nehezen tudták abbahagyni. Az első négyest 52 pár tánczolta két hosszú colonnában. A jelenvoltak közül a következők neveit sikerült följegyeznünk: Pridalek ezredesné, Alexin alezredesné, Balázs alezredesné, Hönig alez.-né, Gärtner főhadnagyné, Grundné, Novotny főhadnagyné, Leitschaftné, dr. Mikáné, Pascuné, Duschoiné, Zaneskuné, Baiuleskuné, Munteanuné, Poppné, Wolfsohné urnők; Brennerberg nővérek, Pollet nővérek, Mika Anna, Bauer Erzsike, Kugler Teréz, Rátky Miczi, Girasi, Türk, Arzt Helén kisasszonyok; Pókai tábornok, Pridalek ezredes, Alexin, Balázs és Hönig alezredesek, Brennerberg polgármester, Pollet nyug. ezredes urak stb. V i v a t s e q u e n s !

Kath. fillérestély. A kath. árvaházalapító négyelet tegnap tartotta a Nro. 1. termében első fillérestélyét. Ezen estélyek a múlt évben tartott elite-bálok helyett rendeztetnek a jótékony czél javára. S valóban ez ujitás bevált. A terem zsufolásig megtelt s az előkelő közönség élvezettel hallgatta végig a műsort. Rosenkranz és Köpe kisasszonyok Doppler „Ilka” cz. dalművének nyitányát játszották zongorán négy kézre, hangos tapsot és elismerést aratva. Majd Binder főreáliskolai tanár énekelte Aggházy „Magyar Román”-át. Bár maga a dal nem épen a legsikerültebb, Binder mégis a maga művészetével ez alkalommal is rendkívüli hatást keltett, olyanira, hogy a zajos ujrázásoknak engedve, még néhány népdalt volt kénytelen énekelni. Utána dr. Matyék főreáliskolai tanár ragadta el a közönséget gyönyörű hegedűjátékával. Prume „Melanchelie”-ja alkalmat szolgáltatott neki brillans technikáját s gyönyörű előadását egyaránt ragyogtatni. A műsor utolsó számát Kreutzer „A tavasz” cz. dala képezte, melyet egy ez alkalomra összeállított kis vegyes-kar igen csinosan és összevágóan adott elő. A műsor után táncz következett, mely csak a késő hajnali órákban ért véget. Az estély egész lefolyásában kedélyes, va-

lóban magyaros mulatság volt, s nem zárhatjuk be sorainkat a nélkül, hogy Lázár Gerőné és Fiala Antalné urnókról, kik a háziasszonyi tisztet a legnagyobb előzékenységgel és fáradhatatlan buzgalommal teljesítették, valamint Biró Sándor urról, az estély rendezőjéről a legnagyobb elismeréssel meg ne emlékezzünk.

Dr. Meltzl Oszkárt, Nagyszeben első kerületének országgyűlési képviselőjét — mint a P. N.-ban olvassuk — a pozsonyi kereskedelmi kamara titkárává választotta, minek következtében Meltzl képviselői mandatumáról lemond.

Rendőri hir. A Redoute termeiben vasárnap tartott álarozos bálon két csizmadialegéúynek téli kabátját ismeretlen tettesek ellopták.

Bunsen Robert Vilmos, a heidelbergi egyetem híres kémiai tanára f. hó 24-én meghalt. Századunk ezen egyik legkiválóbb tudósának életéről és működéséről lapunk legközelebbi számában részletesen meg fogunk emlékezni.

Vihar. A múlt hét utolsó napjaiban hazánk számos vidékén, nemkülönben Ausztriában, Német- és Angolországban, Éjszakamerikában és az Atlanti Océanon nagy, orkánszerű viharok voltak, melyek a legtöbb helyen nemcsak nagymérvű anyagi károkat okoztak, hanem még emberáldozatokat is követeltek.

Közgazdaság.

Buzatermelésünk.

Hazánk mezőgazdasági termelésében a buza nemcsak mint kiváló élelmi czikk, hanem mint a nemzetközi forgalomnak legnevezetesebb s hazánk kiviteli forgalmának legelső czikke szerepelvén, s e nagy keretben városunk is több szomszédos megye gabna-, de különösbbe buzatermelésének lévén piacza, szükségesnek tartjuk e rovatban hazánk buzatermelésének legújabbán összeállított eredményéről megemlékezni.

Sajnálattal kell constátálnunk, hogy múlt évi buzatermelésünk az 1888-ik évi terméshez képest óriási csökkenést mutat, miután azon évi 47-88 millió hektoliter termelési eredménnyel szemben múlt évi termelésünk csaa 32 4 millió hektoliter buzát adott.

A bevetett terület 2.770 ezer hektár lévén csaknem változatlanul mindkét évben, a nagy különbözetet a kedvezőtlen időjárási viszonyok okozták. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy az 1888-ik évi buzatermésünk felettébb rendkívüli volt, olyannyira, hogy akkora eredményt kiterjesztő gazdálkodást üző országok soha s csak magas kulturájú nyugot-európai államok voltak képesek felmutatni.

Hektáronkénti átlagos termelésünk a közelebbi tíz év alatt 13-95 hektoliter volt.

Ezen átlagos eredménnyel szemben azonban örömmel jegyezzük meg, hogy megyénk azon nyolcz megye közé tartozik, melyeken a hektáronkénti termelés a 20 hektolitert is meghaladja.

Hazánk az európai buzatermelő országok sorában a harmadik, az öt világrész valamennyi országa között pedig az ötödik helyet foglalta el s az összes buzatermésnek 6.57%-át képviselte, míg az éjszak-amerikai Egyesült államokra 19.31%, Franciaországra 12.70%, Oroszországra 11.28%, Kelet-Indiára pedig 11.64% esett.

Ezen adatoknál kétségkívül közelebb érdekelne bennünket a szomszéd Románia buzatermésének eredménye, de mind ez ideigaz ügyet a fennebbi részletekben feltüntető adatokkal sem mi, sem legilletékesebb hatóságaink nem rendelkeznek.

Annyit azonban tudunk, hogy Romániának is 1888. évi buzatermelése körülbelül 18 millió hektoliter volt, míg a régebbi adatok 10-11 millióra becsülik évi buzatermelését. Tehát a legmagasabb termelési eredményt véve is irányadóul, úgy találjuk, hogy Románia csak a 9-ik helyen áll az európai buzatermelő államok sorában.

Sajnos azonban, hogy nem tudjuk határozottan, mennyit fogyaszt évi termeléséből, illetőleg mennyit visz abból a nemzetközi piacra; csak a régebbi adatokból ismerjük azt, hogy termelésének nagyobb részét a nemzetközi piacra dobja.

Azt sem véljük érdektelennek, hogy az öt föld-rész buzatermelésénél a hektáronkénti átlagos eredmény tekintetében hanyadik helyen állunk.

Első helyen áll Dánia, hol nyolcz évi átlagnál az eredmény hektáronként 23 és 37 hektoliter között váltakozik;

második helyen áll Nagy-Britannia és Írország hol 25 és 28 hektoliter között,

s harmadik helyen Magyarország, hol 14-18 hektoliter között váltakozik a hektáronkénti termés eredménye.

Végül följegyezzük, hogy a világ összes buzatermelését több évi átlagban 744 millió hektoliterre teszik, míg az 1888-ik évi termés 758 millió hektóra ment.

Ebből a nagy összegből Európára esett 435 millió hektoliter, Ázsiára 117 millió, Afrikára 13 millió, Ausztraliára 16 millió s Amerikára 167 millió.

Orosz kiviteli mintaraktár Bukarestben.

Oroszország a közelebbi időben az orosz-román politikai és közgazdasági viszonyokra jelentékeny befolyást gyakorolni hivatott nagy kiviteli mintaraktárt létesített Bukarestben, mely egyike Bukarest legnagyobb kereskedelmi telepeinek, s oly elsőrendű vállalat, mely felöleli a keleten piacczal bíró összes ipari termelvényeket.

A vállalatot kormány és társadalom együttes erővel támogatja. A kormány ugyanis 10 ezer rubelnyi évi segélyt ad a vállalatnak, a társadalom pedig már is jelentékeny tőkét gyűjtött s bocsátott rendelkezésére. A vállalat csak most kezdette meg nagyszabású működését s már is igen számos ügynöke van.

Midőn egyszerűen regisztráljuk ezen a brassói ipart felettébb érdeklő tény, nem tehetjük, hogy lapunk egyik előző számának vezércikkében kifejtett ama nézetünkre itt is ne utaljunk, hogy ipari termelvényeinknek a haza határain belül keressünk és biztositunk piacot, mert keleti szomszédos tartományaink piaczainak elfoglalására a közgazdasági érdekek mellett oly politikai viszonyok gyakorolnak befolyást, melyek a leghelyesebb irányu ipari törekvéseket, avagy iparpolitikát az állam-politikai esélyek szerint sok esetben megbéníthatják.

Táviratok.

Fiume, jan. 27. Id. Andrássy Gyula gróf az éjjelt nyugtalanul töltötte, nappal valamivel jobban érezte magát.

Budapest, jan. 27. A képviselőház Andrássy Tivadar grófot alelnökévé választotta. Györfy a katolikus autonomia mellett érvelt, hivatkozván az erdélyi autonómiaira. Csáky miniszter általános helyeslés között nagyszabású beszédben reflectált a vita folyamán

mondottakra s kijelentette, hogy a kath. autonomia létesítése ügyében a kezdeményező lépéseket még ez évben szándékozik megtenni. De egyuttal hangsúlyozza, hogy azon meggyőződésében, miszerint az autonómiát alulról fölfelé kell életbe léptetni, nem ingatták meg. s végül tiltakozik az ellen, hogy a püspöki ki-nevezéseknél pártszempontok volnának irányadók. — Szathmáry előadó magvas zárbeszédben szemére veti a mérsékelt ellenzéknek és vezéreknél, hogy a közoktatástígy érdekeit nem karolják fel. Apponyinak a vita alatti hallgatagságára czélozva, kiemeli, hogy az, kit hivatottnak állítanak arra, hogy jövőben a nemzet vezére legyen, ritkán juttat valamit ékes szólása morzsáiból közoktatási ügyeknek. — Végül Komóssy visszavonta határozati javaslatát, mire a ház a költségvetést általánosságban elfogadta.

Budapest, jan. 27. A királyi tábla a temesvári lottó-ügyben, miután a törvényszék nem tüntette fel a bünjeleket, elhatározta, hogy a temesvári törvényszéket rendelvényileg utasítja a hiányok pótlására, mert addig ez ügyben érdemileg nem határozhat.

Idegen-forgalom Brassóban.

— 1890. január hó 27-én. —

„Bukarest” szálloda: Weisz Béla utazó Szeged. Haskal Lajos cs. és kir. ezredes N.-Szeben. Herczel Heruann utazó Bécs. —

„Európa” szálloda: Hecht Emanuel keresk. Bécs. Deutsch Ignác kereskedő Bécs. Brauner József keresk. Bécs. Frisch Miksa keresk. Bécs. Krausz József keresk. Bécs. Kalber Zsigmond keresk. Budapest. Sternfels Ignác keresk. Budapest.

„Zöldfa” szálloda: Sebi János utazó Budapest.

„Nr. 1.” szálloda: Bally Bernhard hivatalnok Páris, Winter Zsigmond keresk. Gyula-Fehérvár.

„Korona” szálloda: Jakobs Ágoston keresk. Kézdi-Vásárhely. Ganst Henrik könyvezető Budapest. Kis János gyümölcskeresk. Segesvár. Klör Vilmos keresk. Segesvár.

Vonatindulások. a) Budapest felé: vegyes-vonat reg. 4 óra 54 perczkor; gyorsvonat délután 2 óra 15 perczkor; személyvonat este 7 óra 7 perczkor b) Bukarest felé: délután 2 óra 34 perczkor. **Vonatérkezések** a) Budapest felől: személyvonat délelőtt 9 óra 45 perczkor; gyorsvonat d. u. 2 óra 14 perczkor; vegyes vonat este 8 óra 32 perczkor. b) Bukarest felől: gyorsvonat d. u. 2 óra 55 perczkor. Pénteken reggel 7 óra 23 perczkor különvonat érkezik Predeárlól

Brassói piaci árak.

— Az első erdélyi bank jelentése. —

Brassó, 1890. január hó 28-án.

Román papirpénz à 20 frank	9-25 vétel	9-28 eladá.
„ ezüstpénz à 20 „	9-20 „	9-24 „
Napoleon'or (aranypénz) . . .	9-35 „	9-38 „
Török lira	10-57 „	10-60 „
Arany	5-50 „	5-52 „
Orosz papírrubel	129.50 „	130.50 „

Társzerkesztők:

Nagy-Küküllőmegye részéről: Horváth László (Segesvár.)
Kis-Küküllőm. részéről: Gyöngyössi István (D.-Szt.-Márton.)
Felelős szerkesztő: Kis-Tétényi Walthér Béla.
Laptulajdonos: Harmath Lajos.
Kiadó: Alexi könyvnyomdája.

HIRDETME NYEK.

Sz. 12.—1890. m.

(31) 2—2

Hirdetmény.

Brassóvármegye közigazgatási bizottsága az 1889. évi december hó 21-én kelt 717. számú rendeletével a Keresztényfalva — Vidombák — Höltyövényi köz-ségi ut, Höltyövény községtől a Barcza vízéig terjedő 4166 méter hosszú szakaszának kiépítését, valamint az ezen utszakaszon szükséges 2 drb áteresznek és a Barcza vízen átvezető hidnak felépítését 5166 frt 44 kr. összeg erejéig engedélyezte.

A fent említett munkálatok foganatosításának biztosítása céljából az 1890. évi február hó 20-ik napjának d. e. 10 órájára a brassómegyei m. kir. államépítészeti hivatal helyiségében tartandó zárt ajánlati versenytárgyalás hirdettetik.

A versenyezni óhajtok felhivatnak, hogy a fenti munkálatok végrehajtásának elvállalására vonatkozó, az engedélyezett költség után számítandó, s a részletes feltételekben előírt 5%-nyi bántépénzzel ellátott zárt ajánlataikat kitűzött nap d. e. 9 órájáig a nevezett hivatalhoz annyival is inkább igyekezzenek beadni, mivel a későbbben érkezettek figyelembe nem fognak vétetni.

A szóban forgó munkálatra vonatkozó műszaki művelet és részletes feltételek a nevezett magy. kir. államépítészeti hivatalnál, a rendes hivatalos órákban, naponként megtekinthetők. Az ut-építésre, valamint az egyes műtárgyakra nézve külön-külön ajánlat is tehető.

Brassó, 1890. január hó 22.

A brassómegyei m. kir. építészeti hivatal.

Brassó, nyomtatott ALEXI könyvnyomdájában.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.